

KIŞINEV TİCARET MÜŞAVİRLİĞİ

MOLDOVA CUMHURİYETİ YURT DIŞI YATIRIM ÜLKE PROFİLİ

Mayıs 2022

GENEL BİLGİLER	
Resmi Adı	Moldova Cumhuriyeti
Başkenti	Kişinev
Bağımsızlık Tarihi	27 Ağustos 1991
Yönetim Biçimi	Parlamente demokrasi
Devlet Başkanı	Maia Sandu
Başbakan	Natalia Gavrilița
Resmi Dil	Moldova Dili (Rumence), Gagauz Yeri Özerk Bölgesi Moldova Dili, Rusça ve Gagauzca
Din	Ortodoks Hıristiyan % 98, Yahudi % 1,5
Yüzölçümü	33.851 km ²
Nüfus	3,55 milyon
Yaş Ortalaması/ Ortalama Ömür	39 / 73
Etnik Yapı	Moldovalı/Romanyalı % 78,2; Ukraynalı % 8,4; Rus % 5,8; Gagauz % 4,4; Diğer % 3,2
Önemli Şehirler (Nüfusları)	Kişinev (Başkent, 832,9 bin), Balti (151,8 bin), Cahul (124,1 bin), Orhei (124,0 bin), Hinçești (118,6 bin), Ungheni (116,7 bin), Ialoveni (101,8 bin)
Ülkedeki Türk Nüfusu	1.000
Üyesi Olduğu Başlıca Uluslararası Kuruluşlar	Karadeniz Ekonomik İşbirliği Teşkilatı (BSEC), Dünya Ticaret Örgütü (WTO), Bağımsız Devletler Topluluğu (CIS), Avrasya Ekonomik Topluluğu (EEC-Gözlemci), Uluslararası İmar ve Kalkınma Bankası (IBRD), Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası (EBRD), Uluslararası Para Fonu (IMF), Dünya Sağlık Örgütü (WHO), Birleşmiş Milletler (UN), Dünya Bankası (WB)
Moldova'daki Temsilcilerimiz	Kişinev Büyükelçisi Halil Gürol Sökmensüer Kişinev Ticaret Müşaviri Elif Durakoğlu
Moldova'nın Ülkemizdeki Temsilcileri	Ankara Büyükelçisi Dmitri Croitor Ekonomik ve Ticari İşbirliğinden Sorumlu Müsteşar - Calin Gheorghita
Kek Eşbaşkanları	Türk Tarafı KEK Eşbaşkanı: Fahrettin Koca Moldova Tarafı KEK Eşbaşkanı: Sergiu Gaibu
DEİK İş Konseyi Eşbaşkanları	İş İnsanı Burak Burçin Kılıçoğlu Moldova Ticaret ve Sanayi Odası Yönetim Kurulu Başkanı Sergiu Harea

TEMEL EKONOMİK GÖSTERGELER (2021)	
GSYİH (Nominal)	13,68 milyar \$
GSYİH Büyüme Hızı (Reel)	% 13,9
Enflasyon Oranı	% 5,11
Para Birimi & Döviz Kuru (2021 ort.)	Moldova Leyi (MDL), 1 \$ =17,68 MDL / 1 € = 20,93 MDL
Toplam Uluslararası Rezervler	3,90 milyar \$
İhracat	3,14 milyar \$
İthalat	7,18 milyar \$
Türkiye'ye İhracatı	314,0 milyon \$ (Türkiye İthalat Verisi: 380,3 milyon \$)
Türkiye'den İthalatı	543,7 milyon \$ (Türkiye İhracat Verisi: 453,1 milyon \$)
Ülkeye Giren Yatırım Tutarı (Stok)	4,80 milyar \$
Yurtdışına Çıkan Yatırım Tutarı	342,5 milyon \$
Yurt Dışı İşçi Gelirleri	1,61 milyar \$
İşsizlik Oranı	% 3,2
Dünya Bankası İş Yapma Kolaylığı Sıralaması	48/190
GSYİH'nin Sektörel Dağılımı	Tarım % 10,4; Sanayi % 12,4; Hizmetler % 63,0
İhracatında Başlıca Ürünler	Elektrik makine, cihaz ve alet, vb. aksam ve parçaları (% 16,6), Hububat ve hububattan hazırlanmış ürünler (%12,4), Meyve ve sebzeler (%10,0), Giyim eşyaları ve bunların aksesuarları (%8,8), Yağlı tohumlar ve yağ veren meyveler (%8,2), İçkiler (%6,3), Mobilya, yatak takımı, yatak payandaları ve yastıkları (%5,0), İşlem görmemiş bitkisel yağlar, rafine edilmiş, fraksiyonlara ayrılmış (% 3,9), Metal cevherleri, döküntü ve hurdaları (% 2,8) Tıp ve eczacılık ürünleri (%2,7)
İthalatında Başlıca Ürünler	Petrol ve petrolden elde edilen ürünler (%8,8), Elektrik makine, cihaz ve alet, vb. aksam ve parçaları (%7,5), Kara taşıtları (%6,4), Doğalgaz ve mamul gaz (%5,8), Tıp ve eczacılık ürünleri (%4,7), Başka yerde belirtilmeyen tekstil iplikleri, kumaşlar, şekil verilmiş mensucattan eşyalar (%4,5) Başka yerde belirtilmeyen çeşitli mamül eşyalar (%4,2) Başka yerde belirtilmeyen genel endüstri makine (%3,5), Belirli sanayiler için özelliği olan makine ve cihazlar (%3,5), Başka yerde belirtilmeyen madenden mamul eşyalar (%3,0)
İhracatında Başlıca Ülkeler	Romanya (%26,5), Türkiye (%10,0) , Rusya Federasyonu (%8,8), Almanya (%7,8), İtalya (%7,6), İsviçre (%3,8), Polonya (%3,5), Ukrayna (%3,0), Çek Cumhuriyeti (% 2,5), Bulgaristan (%2,5)
İthalatında Başlıca Ülkeler	Rusya Federasyonu (%14,7), Çin Halk Cumhuriyeti (% 11,7), Romanya (%11,6), Ukrayna (%9,3), Almanya (%7,6), Türkiye (%7,6) , İtalya (%6,2), Polonya (%3,6), Fransa (%2,4), Belarus (%2,0)
Başlıca Sanayi Dalları	Etin işlenmesi ve saklanması ile et ürünlerinin imalatı, Bitkisel ve hayvansal sıvı ve katı yağların imalatı, Buhar ve iklimlendirme temini, Diğer tekstil ürünlerinin imalatı, Fırın ve unlu mamuller imalatı, Kürk hariç, giyim eşyası imalatı, Plastik ürünlerin imalatı, Sebze ve meyvelerin işlenmesi ve saklanması, Süt ürünleri imalatı
Başlıca Tarımsal Üretim	Mısır, Buğday, Ayçiçeği, Şeker pancarı, Patates, Arpa, Soğan, Soya, Üzüm, Domuzlar, Kümes hayvanı, Süt
Madenler ve Yeraltı Kaynakları	Alçıtaşı, cam kumu, diatomit, çakıl taşı
Ortalama (Nominal) Aylık Brüt Ücret	9.115,9 MDL (436 Avro/516 ABD Doları)

I. MOLDOVA’NIN İŞ ORTAMI.....	5
A. İş Ortamı	5
1. İş Ortamına İlişkin Genel Göstergeler	5
a) Dünya Bankası Doing Business Raporu Ülke Bilgileri	5
2. Şirket Kurulumuna İlişkin Mevzuat.....	6
a) Şirket Kurmak	6
b) Şube veya Temsilcilik Açmak	7
c) Şirket feshi.....	7
3. Vergi Uygulamaları.....	8
a) Genel.....	8
b) Vergi İdaresi.....	9
c) Beyanname	9
d) Amortisman	10
e) Diğer Vergiler	10
4. Sosyal Güvenlik Uygulamaları.....	10
B. Potansiyel Yatırım Alanları	11
1. Tekstil ve Hazır Giyim.....	11
2. Tarım ve İşlenmiş Tarım Ürünleri	12
3. Bilgi ve İletişim Teknolojileri	12
4. Yenilebilir Enerji Sektörü	13
5. Müteahhitlik.....	13
6. Diğer Potansiyel Yatırım Alanları	14
II. YABANCI YATIRIM MEVZUATI VE YATIRIM TEŞVİKLERİ	14
A. Yabancı Yatırımlara İlişkin Ülke Mevzuatı.....	14
1. Genel	14
2. Yabancı Sermayeye Yönelik Kısıtlamalar	15
a) Yabancıların Gayrimenkul Edinmeleri.....	15
b) Yabancı Sermayeli Şirketlere Uygulanan Ayrımcılıklar	15
B. Yatırım Teşvik Mevzuatı.....	15
1. Serbest Bölgelerde Vergi İndirimleri.....	15
2. Tarım ve Hayvancılığa İlişkin Yatırım Teşvikleri	16
3. Bilgi ve İletişim Teknolojileri - IT Park Teşvikleri	16
4. KOBİ Geliştirme Kurumu (ODIMM) Teşvikleri	16
5. Diğer Yatırım Teşvikleri	17
III. MOLDOVA’DAKİ TÜRK YATIRIMLARI.....	18
A. Önde Gelen Yatırımlar ve Sektörler Hakkında Bilgilendirme	18
B. Türk Yatırımcıların Karşılaştıkları Sorunlar	19
IV. MOLDOVA’DAKİ DİĞER ÜLKELERİN YATIRIMLARI	19
V. YATIRIMCILAR İÇİN YARARLI BİLGİLER	20
A. Faydalı Linkler.....	20
B. Ulaşılabilecek Hukuki& Mali Danışmanlık Şirket ve Bürolarına İlişkin Bilgiler	21

I. MOLDOVA’NIN İŞ ORTAMI

A. İş Ortamı

1. İş Ortamına İlişkin Genel Göstergeler

a) Dünya Bankası Doing Business Raporu Ülke Bilgileri

Dünya Bankasınca her yıl düzenlenen ve ülkelerin iş yapılabilirliğini irdeleyen “İş Yapma Kolaylığı (Doing Business)” çalışmasının 2020 yılı raporuna göre, Moldova iş yapılabilirlik açısından 190 ekonomi içerisinde 48’inci sırada yer almaktadır.

İş Yapma Kolaylığı (1-190)	48		
İşe Başlama (sıra)	13	Vergi Ödemesi (sıra)	33
Sınır puana uzaklık değeri - DTF (0-100)	95,7	Sınır puana uzaklık değeri - DTF (0-100)	85
Prosedürler (adet)	3	Ödeme (adet/yıl)	10
Süre (gün)	4	Süre (saat/yıl)	183
Maliyet (% , kişi başına gelir)	4	Vergi ödeme ve zorunlu katkılar (% , kar)	39
Ödenmiş asgari sermaye (% , kişi başına gelir)	0	Başvuru Sonrası Endeksi (0-100)	91
İnşaat izinleri (sıra)	156	Dış ticaret (sıra)	38
Sınır puana uzaklık değeri - DTF (0-100)	56,2	Sınır puana uzaklık değeri - DTF (0-100)	92
Prosedürler (adet)	21	<i>İhracat için gerekli süre</i>	
Süre (gün)	278	Gerekli belgelerin temini (saat)	48
Maliyet (% , depo maliyeti)	3,7	Muayene ve denetim işlemleri (saat)	3
Bina kalite kontrolü endeksi (0-15)	12	<i>İhracat maliyeti</i>	
Elektrik temini (sıra)	84	Gerekli belgelerin temini (ABD \$)	44
Sınır puana uzaklık değeri - DTF (0-100)	75,3	Muayene ve denetim işlemleri (ABD \$)	76
Prosedürler (adet)	6	<i>İthalat için gerekli süre</i>	
Süre (gün)	87	Gerekli belgelerin temini (saat)	2
Maliyet (% kişi başına gelir)	516	Muayene ve denetim işlemleri (saat)	4
Arz güvenilirliği ve tarifelerin şeffaflığı endeksi (0-8)	7	<i>İthalat maliyeti</i>	
Tapu kaydı (sıra)	22	Gerekli belgelerin temini (ABD \$)	41
Sınır puana uzaklık değeri - DTF (0-100)	82,8	Muayene ve denetim işlemleri (ABD \$)	83
Prosedürler (adet)	5	Sözleşmenin icrası (sıra)	62
Süre (gün)	5,5	Sınır puana uzaklık değeri - DTF (0-100)	64
Maliyet (% , varlığın değeri)	1	Süre (gün)	585
Arazi yönetimi kalitesi endeksi (0-30)	22	Maliyet (% , sözleşme değeri)	29
Kredi temini (sıra)	48	Yargı süreçlerinin kalite endeksi (0-18)	11
Sınır puana uzaklık değeri - DTF (0-100)	70	Şirket tasfiyesi (sıra)	67
Yasal hakların gücü endeksi (0-12)	8	Sınır puana uzaklık değeri - DTF (0-100)	55
Kredi bilgisi derinliği endeksi (0-8)	6	Alacakların tahsili oranı (dolar/sent)	32
Kamu kredi kayıt bürosu (% yetişkinler)	0	Borçların ödenmesi için gereken süre (yıl)	2,8
Özel kredi bürosu (% yetişkinler)	18,2	Katlanılan maliyet (% , borçlunun malvarlığı)	15
Azınlık hissedar haklarının korunması (sıra)	45	Tasfiye Sisteminin Etkinliği Endeksi (0-16)	12
Sınır puana uzaklık değeri - DTF (0-100)	68		
Kamuoyunu aydınlatma endeksi (0-10)	7		
Yönetici sorumluluk endeksi (0-10)	4		
Hissedar davaları kolaylığı endeksi (0-10)	8		
Hissedar hakları endeksi (0-6)	5		
Sahiplik ve kontrol endeksi (0-7)	4		
Kurumsal şeffaflık endeksi (0-7)	6		

Kaynak: İş Yapma Kolaylığı Endeksi 2020 Raporu, Moldova Ülke Profili

Bu kapsamda, *inşaat izinleri* göstergesinde 172. sıradan 156. sıraya, *sözleşmenin icrası* göstergesinde 69. sıradan 62. sıraya, *vergi ödemesi* göstergesinde 35. sıradan 33. sıraya ve *işe başlama* göstergesinde 14. sıradan 13. sıraya yükselen Moldova, *tapu kaydı* göstergesinde (22.) yerini korumuş, *dış ticaret* göstergesinde ise 35. sıradan 38. sıraya, *elektrik temini* göstergesinde 81. sıradan 84. sıraya, *kredi temini* göstergesinde 44. sıradan 48. sıraya ve *azınlık hissedar haklarının korunması* göstergesinde 33. sıradan 45. sıraya gerilemiştir.

2. Şirket Kurulumuna İlişkin Mevzuat

a) Şirket Kurmak

Dünya Bankası'nın "Doing Business Raporu"na göre, Moldova "iş kurma" açısından dünyada 13. sırada yer almaktadır.

Moldova Cumhuriyeti Girişimcilik ve İşletmeler Kanunu'na göre yabancı yatırımcılar Moldova'da birçok işletme yapısında faaliyet yürütebilmektedir. Bu kapsamda yabancı sermaye Moldova'da Limited Şirketler, Anonim Şirketler, Yerli-Yabancı Ortak Girişimler bazında faaliyet gösterebilmektedir.

Limitet Şirketler (SRL): Limited Şirketler, sayısı 50'yi aşmamak kaydıyla gerçek kişi veya tüzel kişilerin katılımı ile kurulabilmektedir. Limited Şirketlerin kuruluşu için minimum sermaye gereği bulunmamaktadır.

Anonim Şirketler (SA): Anonim Şirketler gerçek kişi ile tüzel kişilerin ortaklığı yoluyla kurulur, Anonim Şirketin sermayesi hissedarlar için sermayedeki paylarına göre hisselerle bölünür. Anonim Şirketlerde minimum sermaye gereği 600.000 MDL olarak belirlenmiştir.

Yerli-Yabancı Ortak Girişimler (IM): Bu şirketler yabancıların ortak olduğu limitet veya anonim şirketlerdir.

Yabancı gerçek veya tüzel kişiler, kurulacak şirketin, şeklinin limitet şirket (SRL) veya anonim şirket(SA) olması fark etmeksizin, tek hissedarı olabilirler veya yerel şirket veya yerel gerçek kişi ile ortaklık kurabilirler.

Hem limitet (SRL) hem de anonim (SA) şirketler sadece sermayeleri kadar sorumluluk taşır. Şirket sahipleri şirketin yükümlülüklerine ilişkin sorumluluk taşımaz. Benzer şekilde, şirket de sahiplerinin şahsi yükümlülüklerine yönelik sorumluluk taşımaz. Anonim şirket hisseleri menkul kıymet olarak değerlendirilmesi nedeniyle borsada alım satımına konu olabilir.

Genel olarak, şirketin türü, gösterilecek faaliyet alanını belirleyemez ve etkileyemez. Diğer taraftan, mevzuatta açıkça belirlenen bazı faaliyetler sadece yetkili makamlardan lisans alınması suretiyle yapılabilir. Bazı durumlarda, lisansı alabilmek için öngörülen şirket şekliyle faaliyet göstermek zorunludur. Örneğin, bankacılık, sigortacılık vb. faaliyetlerde bulunabilmek için şirketin türünün A.Ş. olması gerekmektedir.

Moldova'da tüzel kişiliğin kuruluşu 220 Sayılı ve 19.10.2007 tarihli Tüzel Kişi ve Adi Şirketlerin Tesciline İlişkin Kanun (md. 2; md; 5, md. 7-15) ve Medeni Kanun (md. 55-67) ile düzenlenmektedir.

Kurulacak tüzel kişiliğin, bunların şubelerinin veya adi şirketlerin tescili, işlem için gerekli evrakların sunulmasını takip eden sonraki iş gününde 24 saat içerisinde Kamu Hizmetleri Kurumu Tescil ve Lisans Dairesi (Agenția Servicii Publice, Departamentul

Înregistrare și Licențiere a Unităților de Drept¹⁾ tarafından gerçekleştirilmektedir. Talebe istinaden, kuruluş süreci hızlandırılıp 4 saatte tamamlanabilir.

Tüzel kişilerin tescil işlemleri için istenen belgeler aşağıda sıralanmaktadır;

- ✓ Kurucu kişilerin veya bunları temsil eden vekâletname ile yetkilendirilmiş kişilerin ve kurulacak tüzel kişinin yöneticisinin kimliği/pasaportu;
- ✓ Tescil başvurusu (modele göre);
- ✓ Tüzel kişi kurma kararı ve kuruluş belgeleri, kurulacak tüzel kişiliğin türüne göre, 2'şer adet;
- ✓ Finans Piyasası Ulusal Komisyonu'nun izni (sigortacılık kuruluşları, özel emeklilik fonları ve mevduat ile kredi kuruluşları için)
- ✓ Tescil işlemi harcının ödendiğine dair makbuz.

Yabancı sermayeli bir tüzel kişinin tescil işlemleri için ilave olarak aşağıdaki belgeler istenmektedir;

- ✓ Yabancı tüzel kişinin kayıtlı olduğu Tescil Defteri'nden sicil örneği (noter tasdikli tercümeleri)
- ✓ Yabancı tüzel kişinin kuruluş belgeleri.

Türkiye'de düzenlenen tüm belgelerin;

1- Kaymakamlık ve Valiliklerde "apostil edilmek" suretiyle onaylanan asıllarının, Moldova'da yeminli tercümanlar aracılığıyla tercüme edilerek noter tarafından onaylatılması veya

2- Kaymakamlık ve Valiliklerde "apostil edilmek" suretiyle onaylanan asıllarının, yeminli tercümanlar aracılığıyla Türkiye'de tercüme ettirilerek, noter tarafından onaylatılması, sonrasında ise noter tasdikli tercümenin yeniden apostil ettirilmesi veya Moldova'nın Ankara veya İstanbul'daki Konsolosluklarında onaylatılması gerekmektedir.

Tescil işlemleri için belgeler resmi dilde düzenlenmekte olup, tescil idaresine kurucu kişi veya vekâletname ile yetkilendirilmiş temsilcisi tarafından ibraz edilmektedir.

Moldova'da limitet şirket kuruluşunda asgari sermaye şartı bulunmamaktadır.

b) Şube veya Temsilcilik Açmak

Moldova mevzuatına göre, firma şubelerinin ve temsilciliklerinin kuruluş süreci normal şirketin kuruluş sürecinden farklı olmamakla birlikte, yabancı tüzel kişilerin şubelerine ve temsilciliklerine tamamıyla yeni bir tüzel kişilik kazandırmaktadır.

c) Şirket feshi

Şirket feshine ilişkin süreç aşağıdaki adımlardan oluşmaktadır:

- ✓ Tüzel kişinin yetkili organı (ortak/hisse sahipleri genel kurulu) tarafından şirketin tasfiye kararı alınıp tasfiye işlemlerini yürütecek tasfiye komisyonu veya tasfiye memuru (18 yaşından büyük ve Moldova vatandaşı olması şarttır) atanmaktadır,
- ✓ Kamu Hizmetleri Ajansı bölge ofisine tasfiye sürecinin başlatıldığına ve tasfiye memurunun atandığına ilişkin karar sunulmaktadır²⁾,
- ✓ Tasfiye memuru, Resmi Gazete'de ve Kamu Hizmetleri Ajansı'nın resmi internet sayfasında tasfiye ilanını yayımlatmakta, ayrıca 15 gün içerisinde bilgisi olduğu her alacaklıyı tasfiye sürecinin başlatıldığına ve alacak talep süresine ilişkin bilgilendirilmektedir,
- ✓ Alacaklılar, tasfiye ilanının yayımlandığı tarihten itibaren iki ay içerisinde, alacaklara ilişkin destekleyici belgeleri ve borç senetlerini ilişkilendirerek, doğrudan tasfiye memuruna veya onun belirttiği adrese borç ödeme talebinde bulunabilmektedir.
- ✓ Tasfiye memuru, gerekli incelemeleri yaptıktan sonra borç ödeme taleplerini kabul edebilmekte veya reddedebilmektedir. Alacaklı, ret kararı alınması durumunda, bilgilendirildiği günden itibaren 30 gün içerisinde mahkemeye başvurabilmektedir.

¹ Agenția Servicii Publice, Mun. Chișinău, str. Aleksandr Pușkin, 42 (www.asp.gov.md)

² Tasfiye sürecinin başlatıldığı günden itibaren tüm belgelerde firma unvanına "tasfiye sürecinde" ibaresi yer almak zorundadır

- ✓ Tasfiye ilanı yayımlandıktan 2 ay sonra, tasfiye memuru, alacaklılardan alınan tüm borç ödeme taleplerinin çözüldüğü veya ödeme taleplerinin olmadığı tespitinde bulunmaktadır,
- ✓ Alacaklılarla alakalı tüm işlemlerin tamamlanmasını müteakip tasfiye memuru Devlet Vergi Servisi bölge ofisine başvurarak ilgili tüzel kişinin son mali denetim talebinde bulunmaktadır.
- ✓ Son mali denetimin yapılmasını müteakip tasfiye memuru Devlet Vergi Servisi tarafından hiçbir ihlalin bulunmadığı veya bulunan ihlallerin kesilen cezalarla birlikte çözüldüğü tespitinde bulunmaktadır,
- ✓ Mali denetim sürecini başarıyla tamamladıktan sonra tasfiye memuru;
- ✓ Banka hesaplarının kapandığına ilişkin belge almak suretiyle işletmenin tüm banka hesaplarını kapattırmaktadır,
- ✓ Gümrük Servisi'nden borç bulunmadığına dair belge almaktadır,
- ✓ Devlet Sosyal Sigorta Kurumu'ndan borç bulunmadığına dair belge almaktadır,
- ✓ Ulusal Sağlık Sigorta Kurumu'nun veri tabanından tüzel kişinin kaydını sildirmektedir,
- ✓ Tüzel kişinin mührünü imha edilmek üzere Kamu Hizmetleri Ajansı'nın bölge ofisine teslim etmektedir,
- ✓ Tasfiye memuru tasfiye bilançosunu hazırlayıp onu devlet istatistik kurumlarında kaydettirmekte ve devlet kurumlarından elde ettiği belgelerle birlikte ilgili Devlet Vergi Servisi'nin bölge ofisine sunmaktadır,
- ✓ Devlet Vergi Servisi, gerekli incelemeleri yaptıktan sonra tasfiye memuruna tüzel kişinin kapanmasına ve tescilin silinmesine ilişkin son belgeyi düzenlemektedir.
- ✓ Devlet Vergi Servisi tarafından düzenlenen tüzel kişinin kapanmasına ve tescilin silinmesine ilişkin belgenin alındıktan sonra tüzel kişinin yetkili organı tasfiye memuru tarafından ibraz edilen tasfiye bilançosunu ve kalan aktif dağıtım raporunu onaylamaktadır,
- ✓ Yetkili organın kararı, onaylanan tasfiye bilançosu ve aktif dağıtım raporu ile birlikte, tasfiye memuru tarafından ilgili Kamu Hizmetleri Ajansı bölge ofisine sunulmaktadır.

3. Vergi Uygulamaları

a) Genel

Dünya Bankası'nın 2020 yılı "Doing Business Raporu"na göre, Moldova vergi ödemeleri konusunda bir önceki yıla kıyasla 2 basamak yükselerek 35'inci sıradan 33'üncü sıraya çıkmıştır.

Moldova vergi sistemine göre iç vergi ve ücretler, "ulusal" ile "yerel" olmak üzere iki gruba ayrılmaktadır. Moldova [Vergi Kanunu](#)'nda, ulusal vergiler ve yerel vergiler olarak sınıflandırılan, gelir üzerinden alınan (bireysel ve kurumlar) vergiler, katma değer vergisi (KDV), özel tüketim vergisi (ÖTV), emlak (taşınmaz) vergisi, varlık vergisi, yerel vergiler, doğal kaynak vergileri, yollar vergisi, diğer vergi rejimleri ve vergi idaresi düzenlenmektedir.

Devlet bütçesine aktarılan ulusal düzeyde alınan vergi ve ücretler	İlgili mahalli idaresinin bütçesine aktarılan mahalli düzeyde alınan vergi ve ücretler
<ul style="list-style-type: none"> • Gelir vergisi, • Katma Değer Vergisi (KDV), • Özel Tüketim Vergileri (ÖTV), • Kurumlar Vergisi, • Gümrük Vergisi, • Yol Kullanım Vergisi, 	<ul style="list-style-type: none"> • Emlak (taşınmaz) vergisi, • Doğal kaynak vergisi, • Bölgesel Kalkınma Vergisi • Mahalli İhale ve Şans Oyunları Vergisi, • Dış Reklam Vergisi, • Yerel Sembol Kullanım Vergisi, • Dükkân veya Sosyal Hizmet Birimi Vergisi, • Market Vergisi, • Otel Vergisi, • Ulaşım Hizmetleri Vergisi, • Otopark Vergisi, • Köpek Vergisi, • Taşıt Vergisi, • Çevre Temizlik Vergisi,

1. Gelir üzerinden alınan vergiler (bireysel gelir vergisi ve kurumlar vergisi):

- ✓ % 12 bireysel gelir vergisi - bireyler, adi şirket sahipleri, adalet veya sağlık alanında bağımsız çalışanları;
- ✓ % 12 kurumlar vergisi - tüzel kişiler;
- ✓ % 7 kurumlar vergisi - adi tarım işletmeleri (çiftçiler)
- ✓ % 4 kurumlar vergisi – belirli KOBİ’ler

2. Katma Değer Vergisi (KDV):

- ✓ % 20 - standart olarak uygulanan KDV oranı;
- ✓ % 12 - yemek/içecek ve konaklama hizmetleri (HoReCa);
- ✓ % 8 - ekmek ve bazı unlu mamuller, süt ve süt ürünleri, ilaçlar, doğal gaz, biyoyakıt, merkezi ısıtma ve sıcak su tedarik hizmetleri, damızlık hayvanlar ve tohumluk bitkiler, şeker pancarı vs.;
- ✓ % 0 - bebek mamaları-gıdaları, çocuklar için ürünler, sağlık hizmetleri, posta hizmetleri, finansal hizmetler, kitaplar ve dergilerin de arasında bulunduğu bazı ürünler ve hizmetler KDV’den muaf tutulurken, uluslararası taşımacılık, elektrik, su, diplomatik misyonlara ait ürünler, teknik yardım projelerinde kullanılan ürünler vs.

3. Özel Tüketim Vergisi (ÖTV): Taşıtlar, alkollü içkiler, tütün mamulleri, mineral yağlar ve petrol ürünleri de dahil olmak üzere, bazı ürünler için özel tüketim vergisi uygulanmaktadır.

4. Emlak (Taşınmaz vergisi): Kişinin sahip olduğu arsa ya da bina üzerinden alınan vergiler.

5. Varlık Vergisi: Şahsi oturma amacıyla kullanılan, 120 metrekare üzeri ve 1,5 milyon MDL üstünde değeri olan konutlar için yılda bir defa olmak üzere evin tapu değerinin % 0,8’i oranında uygulanan vergidir.

6. Doğal Kaynak Vergisi: Su kullanımı ve yeraltı maden kaynaklarının kullanımı üzerinden alınan vergiler.

7. Yol Kullanım Vergisi: Moldova’da tescilli araçlar, Moldova üzerinden transit olarak geçen veya ülkede belirli bir süre kalan araçlar (vignette), belirlenen ağırlık ve boyut limitlerini aşan araçlar üzerinden alınmaktadır. Vergi Kanunu’nun 337.-343. maddeleri ile düzenlenmektedir.

b) Vergi İdaresi

Moldova Cumhuriyeti Devlet Vergi Servisi, Maliye Bakanlığı’na bağlı olarak, vergi, ücret ve diğer bütçeye gelir getirici kaynakların idaresinden sorumlu kuruluştur.

Söz konusu kurumun internet sayfasına www.sfs.md adresinden ulaşılması mümkün bulunmaktadır.

c) Beyanname

Vergi beyannamesi Moldova Vergi Kanunu 7’inci bölümü 187’inci maddesinde düzenlenmiştir.

Mevzuatta belirtilen durumlarda, vergi mükellefi her çeşit vergi ve ücrete ilişkin belirlenen sürede beyanda bulunmakla yükümlüdür.

Vergi mevzuatında belirtilen mücbir durumlar hariç, vergi mükellefi vergi ve ücretlere ilişkin beyannamesini kayıtlı olduğu vergi kurumuna sunmaktadır.

1 Ocak 2013 tarihinden itibaren bütün KDV mükellefleri, 1 Ocak 2019 tarihinden itibaren ise 5 ve daha fazla çalışanı olan vergi mükellefleri zorunlu olarak elektronik ortamda beyannamelerini sunmaktadır.

Vergi beyannamesi genel olarak aşağıda sıralanan bilgileri içermektedir.

- ✓ Vergi mükellefinin unvanı (adı ve soyadı);
- ✓ Vergi mükellefinin vergi kodu (varsa, alt birimlerin vergi kodları);
- ✓ Beyanname dönemi;
- ✓ Vergi ve ücretlerin türü;
- ✓ Vergi konusu (vergi matrahı);
- ✓ Vergi ve ücret oranı;
- ✓ Vergi indirimi;
- ✓ Vergi ve ücret miktarı;
- ✓ Diğer veri ve bilgiler;
- ✓ Kâğıt üzerinde sunulan beyannamenin vergi mükellefi veya yetkilendirilmiş kişiler (müdür ve baş muhasebeci) tarafından imzalanarak mühürlenmesi gerekmektedir.
- ✓ Elektronik ortamda yapılan beyanname elektronik imza kullanılarak sunulmaktadır.

Mali yıl içerisinde faaliyetlerini durduran şirketlerin, faaliyet durdurma (tasfiye) kararı alındıktan sonra 60 gün içinde durumu vergi idaresine bildirmesi gerekmektedir.

Vergi mükellefi (temsilcisi) beyannameyi imzalayarak yanlış veya yanıltıcı bilgi vermenin sorumluluğunu almaktadır.

Beyanname vergi kurumunca kabul edildiği tarihte sunulmuş sayılmaktadır.

Beyannamenin düzenlenme ve teslim usulü, mevzuatta aksi öngörülmediği takdirde Devlet Vergi İdaresi tarafından saptanmaktadır.

d) Amortisman

Moldova Vergi Kanunu'nun 26¹'inci maddesine göre, işletmenin maddi duran varlıklarının amortisman konusu olabilmesi için söz konusu varlığın normal şartlarda bir yıldan daha uzun süre boyunca kullanılabilir olması; yıpranmaya, aşınmaya veya kıymetten düşmeye maruz bulunması; değerlendirme gününde envantere dahil ve kullanıma hazır olması ve iktisadi kıymetinin 6.000 MDL'yi aşması gerekmektedir.

Amortisman her varlık için ayrı hesaplanmaktadır. Amortisman oranı ise amortisman tabi iktisadi kıymetin değeri, Hükümet tarafından her kıymet için belirlenen faydalı ömür süresine bölünerek hesaplanır.

e) Diğer Vergiler

Mahalli vergiler; emlak (taşınmaz) vergisi, çevre düzenleme ücreti, dükkan (ticari birim) ve sosyal hizmet alanından faaliyet gösteren işletmelerden alınan ücretler, karayoluyla yolcu taşımacılığı yapan işletmelerden alınan ücretler ve diğer (doğal kaynak işletme, park yeri, reklam vs.) vergilerden oluşmaktadır. Bahse konu vergiler Moldova Cumhuriyeti Vergi Kanunu'nun VII Bölümünde düzenlenmiştir.

4. Sosyal Güvenlik Uygulamaları

Ödenmesi gereken sosyal güvenlik ve sağlık sigorta primleri her yıl kabul edilen "Devlet Sosyal Güvenlik Bütçesine Dair Kanun" ve "Sağlık Hizmetler Fonlarına Dair Kanun" ile belirtilmektedir.

- ✓ Zorunlu Sosyal Güvenlik Primleri – sözleşme ücretinin % 24'üne tekabül eden tutarda işveren tarafından ödenmektedir. Adi şirket sahipleri ve patent sahipleri (pazarcılar, çiçekçiler vb. küçük esnaf çalışanları) mevzuatta belirtilen tutarları ödemektedirler. (2022 yılı için yıllık 12.838 MDL)
- ✓ Zorunlu Sağlık Sigorta Primleri: sözleşme ücretinin % 9,0'una tekabül eden tutarda personel ücretinden kesinti olarak uygulanmaktadır. İşsizler, adi şirket sahipleri, noterler, avukatlar, icra memurları ve patent sahipleri (pazarcılar, çiçekçiler vb. küçük esnaf çalışanları) mevzuatta belirtilen tutarları ödemektedirler. (2022 yılı için yıllık 4.056 Moldova Leyi)

Vergi, harçlar ve diğer zorunlu ödemeler zaman zaman değiştirilebilmektedir. Bu kapsamda, bunlara ilişkin detaylı ve güncel bilgiler Moldova Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı (www.justice.gov.md) ile Moldova Cumhuriyeti Devlet Vergi Servisi (www.sfs.md) resmi web sayfalarından takip edilebilmektedir.

B. Potansiyel Yatırım Alanları

Moldova'da ülkemiz yatırımcıları için öne çıkabilecek olan yatırım alanları aşağıda sıralanmaktadır:

1. Tekstil ve Hazır Giyim

Moldova'nın tekstil ve hazır giyim sektörü II. Dünya Savaşından sonra gelişim göstermeye başlamış olup, günümüzde de Moldova'nın en önemli sektörlerinden biri durumundadır.

Hâlihazırda Moldova'da, büyük çoğunluğu küçük ve orta ölçekli yaklaşık 680 firma bu sektörde faaliyet göstermektedir. Moldova'nın toplam ihracatı içinde tekstil ve hazır giyim ürünlerinin payı % 14,4 düzeyinde olup, bu ihracatın % 80'i AB ülkelerine yapılmakta; en önemli ihracat pazarları arasında İtalya, Almanya, Romanya, Avusturya, Fransa, ABD, Birleşik Krallık, Belçika, Bulgaristan, Hollanda, Polonya, Yunanistan ve BDT ülkeleri yer almaktadır. Versace, Armani, Max & Co., NafNaf, Trussardi, Primark, Max Mara, Prada, Nike, Dolce & Gabbana, Moncler, Calvin Klein gibi dünyaca ünlü markalar tasarımlarını Moldova'da üretmektedir.

Tekstil ve hazır giyim sektöründe bugün itibarıyla, ülkenin toplam aktif işgücünün % 4'üne denk gelen yaklaşık 29,6 bin kişi istihdam edilmektedir.

Yetişmiş kalifiye ve ucuz işgücü, Avrupa Birliği pazarına yakın olması ve AB ile BDT ülkelerine gümrüksüz ürün tedariki imkânı, Moldova'nın bu sektörde yatırımcılara sunduğu en önemli fırsatları oluşturmaktadır.

Diğer taraftan, ülkemiz ile Moldova arasında Serbest Ticaret Anlaşması'nın 1 Kasım 2016 tarihinde yürürlüğe girmesi ile birlikte, Türkiye-AB-Moldova arasında yapılacak tercihli ticarete, Pan Avrupa-Akdeniz Menşe Kümülyasyon Sistemi (PAAMK) kapsamında çapraz menşe kümülyasyonu sistemi oluşmuş bulunmaktadır.

Bu çerçevede, ülkemiz menşeli hammadde ve ara mamuller ile Moldova'da üretilecek nihai ürünlerin Moldova menşei kazanarak, AB'ye ve Türkiye'ye tercihli ticaret kapsamında ihraç edilmesi mümkün hale gelmiş olup, söz konusu durum, ülkemiz menşeli ara mamulleri kullanarak Moldova'da üretim yapacak AB pazarını hedefleyen hazır giyim ve tekstil üreticilerimiz için bir fırsat yaratmaktadır.

Moldova'nın Tekstil ve Hazır Giyim Sektörü Raporuna ulaşmak için [tıklayınız](#).

2. Tarım ve İşlenmiş Tarım Ürünleri

Moldova, gelişmekte olan sanayisi bir yana, tarım sektörünün halen ülke ekonomisinde önemli bir yere sahip olduğu bir ülke durumundadır. Son dönemde ülkenin GSYİH'sinin yaklaşık ortalama % 12'sini oluşturan tarımsal üretim, tarımsal sanayi ile birlikte GSYİH'nin %16'dan fazlasının oluşturmaktadır. Ayrıca, ülkenin toplam aktif işgücünün yaklaşık % 21'i tarım sektöründe çalışmaktadır. Bununla birlikte tarım ve işlenmiş tarım ürünleri, Moldova'nın toplam ihracatının % 45'ini teşkil etmektedir. İşlenmiş meyve ve sebzelerin % 90'ı ihraç edilmektedir.

Moldova'nın başlıca tarım ürünleri arasında öne çıkanlar; buğday, arpa, mısır, baklagiller, şeker pancarı, domates, soğan, lahana, salatalık, kabak, biber, elma, erik, vişne, armut, şeftali, ayva, kayısı, ceviz, üzumdür.

Yabancıların Moldova'da tarım ve orman arazisi almaları mümkün bulunmamaktadır. Diğer taraftan uzun süreli kontratlar ile tarım arazisi kiralanması mümkün bulunmaktadır. Belediye ya da köy idarelerine ait arazilerin kiralanması yoluyla yabancıların Moldova'da tarımsal üretim faaliyetinde bulunması mümkündür. Bu kapsamda, üretimi yapılmak istenen ürünün yetiştirilme şartları göz önüne alınarak, ilgili bölgelerde yer alan yerel idare yetkililerinden, kiralanmaya açık arazi (mülkiyeti o yetkili idarede olan) olup olmadığı bilgisinin sorulmasında fayda bulunmaktadır. Kiralama seçeneği, gerçek ya da diğer tüzel kişilerin sahipliğindeki araziler için de düşünülebilir. Bununla birlikte, her halükarda kiralama işlemine ilişkin kontratların bu işlerde tecrübe sahibi avukatlar tarafından kaleme alınmasının çok önemli olduğu düşünülmektedir.

Moldova, tarımsal üretim kadar tarım ürünlerinin muhafaza edilmesi ve işlenmesi alanında da yatırımcılar açısından fırsatlar sunmaktadır.

Halihazırda ülkemizde, tarım ürünlerinin hasat sonrası ürün muhafazası (soğutma, atmosfer kontrollü soğuk hava), sınıflandırması, ambalajlaması, paketlemesi gibi alanlarda en son teknolojiyi kullanmakta olan ve başta AB olmak üzere gelişmiş pazarlara ürün ihracatı konusunda bilgi birikimi bulunan işletmelerimizin, bu birikimlerini Moldova'da değerlendirebilecekleri ve özellikle doğrudan AB pazarını hedefleyecek şekilde yatırım imkanlarını değerlendirebilecekleri düşünülmektedir.

Moldova'nın Tarım ve Hayvancılık Sektörü Raporu'na ulaşmak için [tıklayınız](#).

3. Bilgi ve İletişim Teknolojileri

Moldova'da Bilgi ve İletişim Teknolojileri (BİT) sektörünün, bölgesel ve küresel olarak rekabetçi bir ekonomi geliştirilmesinde önemli bir rolü bulunmaktadır. Bu da Moldova'nın uluslararası ICT sıralamalarında gittikçe yükselen pozisyonlarıyla ifade edilmektedir.

ICT Development Index	59/175	The Global Innovation Index	64/128
Network Readiness Index	71/139	e-Government Development Index	79/193

Son beş yıllık dönemde önemli ölçüde büyüyen BİT sektörü, Moldova ekonomisinin büyümesine katkı sağlayan sektörlerden biri olmuştur.

Moldova Ulusal BİT Sektörü Firmaları Birliği'nin (ATIC) verilerine göre 2020 yılı itibarıyla BİT sektöründe yaklaşık 30 bin çalışanıyla faaliyet gösteren 2.400 firmanın gerçekleştirdiği ihracat ile Moldova için geleneksel ihracat ürünleri olan şarap ve alkollü içkiler ihracatını aşarak 304 milyon ABD dolarını geçmiş ve BİT sektörünün payı, ülkenin ekonomisi için hala büyük önem taşıyan bütün tarım sektörü ile karşılaştırılabilir hale gelmiştir.

BİT sektörünün gelişimini hızlandırmak amacıyla 2017 yılında Moldova’da sanal IT Park kurulmuştur. Söz konusu Park’a üye olan; bilgisayar program yazılımları, bilgisayar oyun yazılımları, diğer yazılımlar, bilgisayar tesisleri yönetimi (veri işleme, hosting ve ilgili faaliyetler), web portal kurulumu, bilgisayar danışmanlığı faaliyetleri ve diğer bilgi teknolojisi ve bilgisayar servis faaliyetleri alanında çalışan firmalara % 7 oranında genel bir vergi uygulamasına geçilmiştir.

2020 yılsonu verilerine göre, Moldova IT Park’ta 12 bin çalışanıyla faaliyet gösteren 658 firmanın, ülke genelinde üretilen 7,4 milyar MDL tutarında IT ürün ve hizmetlerin 5,0 milyarını ürettiği, dolayısıyla Moldova’nın IT sektörünün % 70-75’ini temsil ettiği değerlendirilmektedir.

Moldova’nın Bilgi ve İletişim Sektörü Raporu’na ulaşmak için [tıklayınız](#).

4. Yenilebilir Enerji Sektörü

Moldova’nın enerji bağımlılığı, birincil enerji kaynaklarının ithalat yoluyla karşılanması nedeniyle, yaklaşık % 75 oranında olarak değerlendirilmektedir. Ülkede tüketilen enerji kaynaklarından petrol ürünleri (% 34), biyoyakıt ile geri dönüşüm (%27), doğalgaz (% 16) ve elektrik enerjisi (% 12) öne çıkmakta olup; ısı enerjisi ve kömür, tüketilen toplam enerjinin sırasıyla % 7 ve 4’üne tekabül etmektedir.

Enerji kaynaklarının % 25’i ulaştırma, % 10’u ticaret ve kamu hizmetleri, % 9’u sanayi ve % 5’i tarım sektörleri tarafından kullanılmakta olup, % 48’i hanehalkı tarafından tüketilmektedir.

Tüketilen elektrik enerjisinin yaklaşık % 22-24’ünü, yine ithal edilen doğalgazla üreten Moldova, ihtiyaç duyulan geriye kalan elektrik enerjisini genel olarak Transdniesterye bölgesinden ve Ukrayna’dan temin etmekte olup; 2020 yılı itibarıyla yenilebilir enerji kaynaklarından üretilen elektrik enerjisinin toplam elektrik enerjisi tüketimindeki payı sadece % 3,0-3,5 olarak değerlendirilmektedir.

Son dönemdeki gelişmeler nedeniyle artan gaz fiyatları elektrik enerjisi üretim maliyetinin ve dolayısıyla elektrik enerjisi fiyatının artmasına sebep olmasından dolayı yenilebilir enerji sektörü ülkenin enerji güvenliği açısından ayrı bir önem kazanmış bulunmaktadır.

Moldova Enerji Verimliliği Ajansı (AEE) verilerine göre, Aralık 2020 itibarıyla Moldova’da Ulusal Enerji Düzenleme Ajansı (ANRE) tarafından belirlenen fiyatlarla elektrik enerjisi üretimi yapan 27 adet rüzgâr enerji santrali, 2 adet hidroelektrik santral, 6 adet biyogaz enerji santrali, 54 adet güneş enerjisi santrali bulunmakta olup, Moldova’da yenilebilir enerji kaynaklarından toplam elektrik enerjisi üretim hacmi 126.175.861 Kwh’dır.

2010-2019 döneminde yenilebilir enerji kaynaklarından üretilen elektrik enerjisinin toplam elektrik enerjisi tüketimindeki payı % 1,81’den % 3,04’e yükselmiş olup, genel olarak yeşil enerjinin toplam enerji tüketimindeki payı % 21,34’den 23,84’e çıkmıştır.

Moldova’nın Yenilebilir Enerji Sektörü Raporu’na ulaşmak için [tıklayınız](#).

5. Müteahhitlik

Moldova müteahhitlik sektöründe altyapı yenileme çalışmaları önemli bir yer tutmaktadır. Altyapının iyileştirilmesi amacıyla Batılı ülkelerin ve uluslararası kuruluşların kaynakları ile finanse edilen projeler, bu anlamda ülkemiz müteahhitlik/teknik müşavirlik firmaları açısından fırsatlar sunmaktadır.

Diğer taraftan, konut ve konut dışı bina yapımı alanında Moldova’da faaliyet göstermek niyetinde olan firmalarımızın, piyasa şartlarını da değerlendirerek temkinli olmasında fayda olacağı değerlendirilmektedir.

Diğer taraftan, konut sektörü ile ilgili olarak, son yıllarda pek çok projenin tamamlanamamış olması nedeniyle Moldova halkının konut inşa eden firmalara güveninin önemli ölçüde azalmış olması nedeniyle, piyasaya yeni girecek bir firmanın, konut projesinin finansmanını kendi imkanlarıyla gerçekleştirebilecek bir güce sahip olmasının gerekli olduğu düşünülmektedir.

Moldova’da faaliyet göstermek isteyen firmalarımızın, ilgi duydukları özel alanlara ilişkin ihale bilgileri ile diğer konularda bilgi ve görüş almak üzere Kişinev Ticaret Müşavirliği ile temasa geçmesinin yararlı olacağı düşünülmektedir.

6. Diğer Potansiyel Yatırım Alanları

Moldova’da diğer potansiyel yatırım alanları olarak değerlendirilebilecek otomotiv, elektronik ve iş süreci dış kaynak kullanımı (BPO)-paylaşılan hizmet merkezi(SSC) ile ilgili Moldova Yatırım Ajansı tarafından hazırlanan sektörel raporlara aşağıdaki linklerden ulaşılabilmektedir.

[Otomotiv Sektörü](#)

[Elektronik Sektörü](#)

[BPO&SSC](#)

II. YABANCI YATIRIM MEVZUATI VE YATIRIM TEŞVİKLERİ

A. Yabancı Yatırımlara İlişkin Ülke Mevzuatı

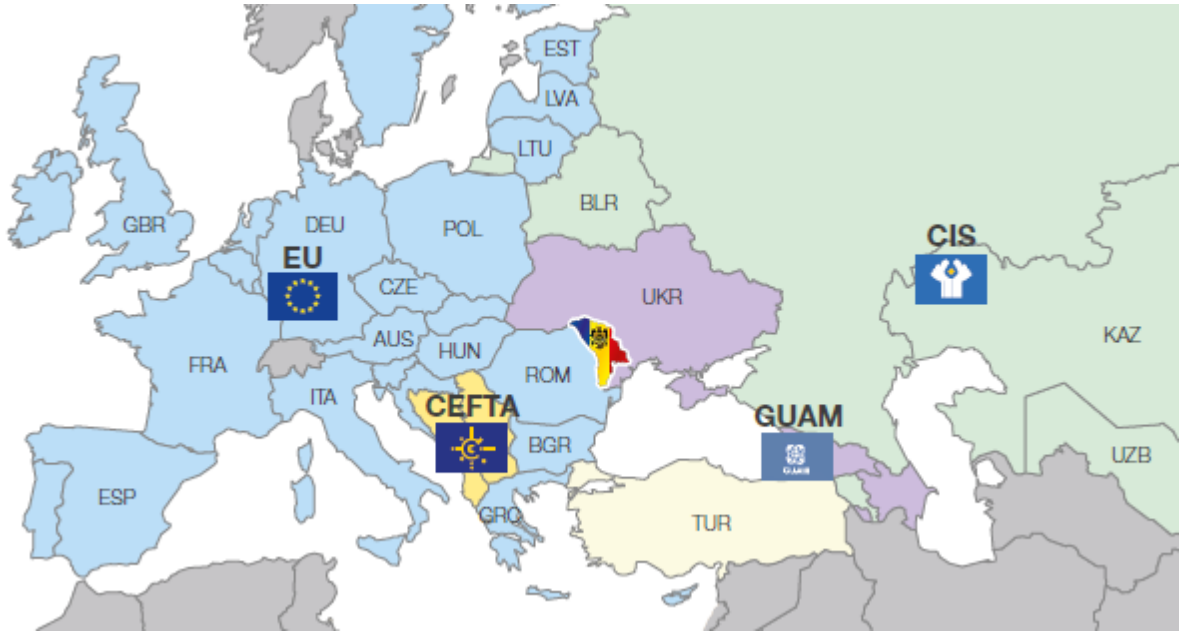
1. Genel

2004 yılında kabul edilen Yatırımlar ve Yatırım Faaliyetlerine Dair Kanun ile Moldova Cumhuriyeti’nde yabancı yatırımcılar ile yerli yatırımcılar arasındaki farklılıklar ortadan kaldırılmış olup, yabancı yatırımcılar ile yerli yatırımcılar eşit muamele görmektedir. Bugün itibarıyla, yabancı yatırımcıları Moldovalı yatırımcılardan ayıran en önemli fark, tarım ve orman arazilerinin yabancı şahıs ve şirketler ile yabancı ortaklı Moldovalı şirketlere satılamamasıdır. Moldova’da kurulmuş yabancı sermayeli şirketler vergi yükümlülüklerini yerine getirmelerini takiben, kârlarını yurtdışına serbestçe transfer edebilmektedir. Yabancı ve yerli yatırımcılar kanunlar önünde eşittir.

Moldova’nın 44 ülke ile imzaladığı Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunmasına (YKTK) İlişkin Anlaşması bulunmaktadır. Söz konusu anlaşmalar; ev sahibi ülke tarafından yatırımcıya uygulanacak muamelenin sınırlarını belirlediği, yatırımın yapıldığı ülkelerdeki temel hak ve menfaatleri uluslararası hukuk temelinde koruduğu, kar transferlerini güvence altına aldığı, ev sahibi devletçe yapılması muhtemel kamulaştırma işlemlerinin şartlarını belirlediği ve uyuşmazlık halinde uluslararası tahkime başvurulması gibi "olmazsa olmaz" hükümler içerdiği için yatırımcılar açısından büyük önem arz etmektedir. Türkiye-Moldova YKTK’sı 14 Şubat 1994 tarihinde imzalanmış olup 16 Mayıs 1997 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Diğer taraftan, günümüz şartlarına göre hazırlanmış olan ve söz konusu Anlaşma’nın yerini alacak yeni YKTK Anlaşması, 16 Aralık 2016 tarihinde imzalanmış olup, yeni Anlaşmanın yürürlüğe girmesine yönelik iç onay süreci devam etmektedir.

YKTK anlaşmalarının yanı sıra Moldova’nın ülkemiz de dahil 48 ülke ile imzaladığı Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşması bulunmaktadır.

Moldova taraf olduğu serbest ticaret anlaşmaları sayesinde, başta AB ülkeleri olmak üzere, BDT ülkeleri (Belarus, Ermenistan, Kazakistan, Kırgızistan, Rusya, Tacikistan, Ukrayna), CEFTA ülkeleri (Arnavutluk, Bosna Hersek, Karadağ, Kosova, Makedonya, Sırbistan) ve Türkiye pazarlarına gümrüksüz olarak girebilme imkânına sahip bulunmaktadır.

Diğer taraftan, ülkemiz ile Moldova arasında Serbest Ticaret Anlaşmasının 1 Kasım 2016 tarihinde yürürlüğe girmesi ile birlikte, Türkiye-AB-Moldova arasında yapılacak tercihli ticarete çapraz menşee kümülasyonu sistemi oluşmuş bulunmaktadır.

Bu çerçevede, ülkemiz menşeli hammadde ve ara mamuller ile Moldova'da üretilecek nihai ürünlerin Moldova menşee kazanarak, AB'ye ve Türkiye'ye tercihli ticaret kapsamında ihraç edilmesi mümkün hale gelmiştir.

2. Yabancı Sermayeye Yönelik Kısıtlamalar

a) Yabancıların Gayrimenkul Edinmeleri

Bugün itibarıyla, yabancı yatırımcıları Moldovalı yatırımcılardan ayıran en önemli fark, tarım ve orman arazilerinin yabancı özel şahıslara, yabancı firmalara ve içerisinde yabancı sermaye bulunan Moldovalı firmalara satılamamasıdır.

b) Yabancı Sermayeli Şirketlere Uygulanan Ayrımcılıklar

Moldova mevzuatı uyarınca, firma kuruluş işlemlerinde, vergi hukukunda ve yabancıların serbest dolaşımında yabancı ve yerli sermayeli şirketler arasında hiçbir fark bulunmamaktadır.

B. Yatırım Teşvik Mevzuatı

1. Serbest Bölgelerde Vergi İndirimleri

Moldova'da yedi serbest bölge, bir serbest bölge şeklinde faaliyet gösteren liman ile bir adet serbest bölge olarak hizmet veren havaalanı yer almaktadır. Serbest bölgeler sunduğu vergi avantajları, işleyiş kolaylıkları açısından yabancı yatırımcıların ilgi gösterdikleri yatırım alanları arasında bulunmaktadır.

Serbest bölgelerde üretilen mal ve hizmetlerin ihracatından elde edilen gelirler % 50, diğer faaliyetlerden elde edilen gelirler ise % 25 oranında indirimli kurumlar vergisine tabidir. Ayrıca, sabit sermayelerinin ve/veya bu bölgelerdeki alt yapının geliştirilmesine ilişkin toplam yatırımlarının en az bir milyon Dolar olması halinde, şirketlerin söz konusu bölgelerde gerçekleştirdikleri mal ve hizmet ihracatından elde ettikleri gelirler üç yıl süre ile kurumlar vergisinden istisna tutulmaktadır. Yatırım değerinin en az beş milyon Dolar olması halinde ise, ilgili şirket beş yıl süre ile kurumlar vergisinden muaf tutulmaktadır.

Yurt dışından serbest bölgeye gelen, serbest bölgeden yurt dışına gönderilen, bölge içinde el değiştirilen veya başka bir serbest bölgeye aktarılan mal ve hizmetler KDV, ÖTV ve gümrük vergisinden muafır.

2. Tarım ve Hayvancılığa İlişkin Yatırım Teşvikleri

Moldova'da Başbakanlığa bağlı Tarım Müdahale ve Ödemeler Kurumunca bazı tarım ürünlerinin üretimi teşvik edilmektedir. Sağlanan teşvikler [276/2016 sayılı Tarım ve Kırsal Kalkınma Destek İlkeleri Kanunu](#) ve [455/2017 sayılı Ulusal Tarım ve Kırsal Kalkınma Fonu Kaynaklarının Dağıtımına Dair Hükümet Kararı](#) ile düzenlenmektedir.

Bu bağlamda, 2022 yılında tarım ve hayvancılık sektörü üreticilerinin teşvikine yönelik toplam 1,75 milyar MDL (yaklaşık 93,7 milyon ABD Doları) tahsis edilmiştir. Tarım ve hayvancılık alanında teşvik edilen faaliyetler; tarım sigortası, uzun ömürlü plantasyon (bahçe/bağ) kurulması, seracılık, damızlık hayvanların alımı ve yetiştirilmesi, tarım makineleri ve sulama sistemleri, hayvancılıkta kullanılan makine ve donanım, soğutma/dondurma ile ambalaj ekipmanı alımı olarak özetlenebilir.

3. Bilgi ve İletişim Teknolojileri - IT Park Teşvikleri

[1144/2017 sayılı "Moldova IT Park" Bilgi Teknolojileri Parkının Kurulmasına Dair Hükümet Kararı](#) ve [Vergi Kanunu](#) (Başlık X) uyarınca, Moldova IT Park'ta mukim; bilgisayar program yazılımları, bilgisayar oyun yazılımları, diğer yazılımlar, bilgisayar tesisleri yönetimi (veri işleme, hosting ve ilgili faaliyetler), web portal kurulumu, bilgisayar danışmanlığı faaliyetleri ve diğer bilgi teknolojisi ve bilgisayar servis faaliyetleri alanında çalışan firmalara % 7 oranında genel bir vergi uygulanmasına yönelik teşvik sistemi uygulamaya konmuştur.

Bu uygulama kapsamında, söz konusu parklarda yerleşik firmalara, satışlardan elde edilen gelir üzerinden aylık olarak vergi tahakkuk ettirilmekte ve % 7'lik tek bir vergi ile vergilendirilmektedir. Ancak, park sakinleri tarafından çalışan başına ödenecek asgari genel vergi tutarı, ülke çapındaki ortalama maaşın % 30'u olarak hesaplanmakta olup, bu çerçevede ödenen vergi tutarı, çalışan başına asgari eşik tutarından daha az olamayacaktır. Sonuç olarak, park sakinleri aşağıdakilerin tümünü kapsayan tek bir vergi ödeme (kurumlar vergisi; personele ödenen bordro üzerinden stopaj vergisi; zorunlu sosyal güvenlik ücretleri; zorunlu sağlık sigortası ücretleri; yerel vergiler; emlak vergisi; Moldova'da kayıtlı araçlara yönelik yol vergisi) hakkına sahip bulunmaktadır:

Söz konusu vergi teşvikinin yanı sıra, bahse konu parklar kapsamında bir "sanal işletim" rejimi de uygulanmaktadır. Bu çerçevede, yukarıda belirtilen alanlarda faaliyet gösteren firma ve şahısların, gerekli tescilleri yaptırdıktan sonra, söz konusu teşviklerden, kendi ofisleri ya da konutlarından yürütecekleri faaliyetler kapsamında faydalanması mümkün bulunmaktadır.

4. KOBİ Geliştirme Kurumu (ODIMM) Teşvikleri

Moldova Ekonomi Bakanlığı'na bağlı olarak faaliyet gösteren [KOBİ Geliştirme Kurumu \(ODIMM\)](#) tarafından; Gurbetçi Gelirlerinin Ekonomiye Çekilmesi (PARE 1+1), Gençler için Başlangıç Programı, Büyüme ve Uluslararasılaşma Programı, KOBİ'lerde Ekoloji Geliştirme Programı, KOBİ'lerin Garanti Fonunda Sermaye Artırımı, KOBİ'lerde Dijital Dönüşüm

Programı, Kadın Girişimci Destek Programı, Fuar Katılım Destekleri gibi bir dizi teşvik ve destek programı yürütülmektedir.

5. Diğer Yatırım Teşvikleri

Gagauz Yeri Özerk Bölgesinde yatırım yapan şirketler, Moldova Cumhuriyeti mevzuatında yer alan teşviklerin yanı sıra, bazı diğer teşvik ve ayrıcalıklardan da faydalanabilmektedir. Söz konusu teşvik ve ayrıcalıklar "[Gagauz Yeri Özerk Bölgesi Yatırım Kanunu](#)" ile belirlenmiştir.

Bahse konu Kanun ile belirlenmiş teşvik ve ayrıcalıklar aşağıda özetlenmektedir:

Gagauz Yeri Özerk Bölgesinde teşvik hakkı "bölgesel yatırım projesi"³ gerçekleştirilmesi halinde doğmaktadır. Teşviklere ilişkin bütçe, her yıl, İcra Komitesi'nin teklifi üzerine Halk Topluğu tarafından saptanmaktadır.

Teşvik edilecek projeler, proje başlamadan önce, projeye ilişkin Gagauz Yeri Başkanı, ilk yardımcısı ve diğer ilgili yetkili kişilerden oluşan Yatırım Konseyi'nin uygun görüşü ile belirlenmektedir. Teşvik kapsamında değerlendirilebilecek sektörler/alanlar; sanayi üretimi, tarım, altyapı, enerji etkinliği ve yenilebilir enerji kaynakları, bilgi teknolojileri ile turizm ve otelcilik olup, yatırım teşvik türleri; Mahalli İdare tarafından maddi varlık olarak verilen hibeler; vergi iadesi; yatırım teşvikleri; işçi eğitimine yönelik masrafların karşılanması; Mahalli İdareler tarafından tanınan kolaylıklar ve "tek pencere" prensibi olarak belirtilmektedir.

Gümrük Vergisi ve KDV Muafiyeti: İmzalanan yatırım projesi kapsamında getirilen maddi varlıkların ithalatında gümrük vergisi muafiyeti ve KDV istisnası şeklinde uygulanır.

Maddi Varlık Olarak Verilen Hibeler: Arazi, bina, yapı, makine ve donanım, bilgi işlem makineleri, ölçüm aletleri ve binek araç hariç taşıt araçları, karşılıksız olarak veya indirimli olarak kiraya verilebilmektedir. Arazi ve taşınmazlara ilişkin kira bedelleri, mahalli idare tarafından belirlenmiş olan kira bedelinin yarısından fazla olamaz. Yatırım projesi gerçekleştirildikten sonra, binanın üzerinde bulunduğu arazi normatif fiyattan satın alınabilmektedir.

Vergi İadesi: İcra Komitesi kararına istinaden 5 yıl süreyle ödenen kurumlar vergisinin iadesi yapılabilmektedir.

Yatırım Teşvikleri: İnşaata veya makine ve donanım alımına yönelik yapılan masrafların, 5 milyon MDL'yi geçmemek kaydıyla, % 30'una kadarının yatırımcıya geri ödenmesi mümkün bulunmaktadır.

İşçi eğitimine yönelik masrafların karşılanması: Sanayi üretim tesisinin kuruluşunda, en az 30 kişinin istihdam edilmesi şartıyla, personelin eğitimine yönelik yapılan masrafların % 50'sinin yatırımcıya iade edilmesi mümkün bulunmaktadır.

Mahalli İdareler tarafından tanınan kolaylıklar: Mahalli İdareler tarafından alınan kararlar ile emlak (arazi ve bina) vergisinin % 50 indirimle uygulanması mümkün bulunmaktadır.

"Tek Pencere": Bölgesel yatırım projesini gerçekleştirmek isteyen yatırımcılara, yatırım sürecinde farklı yetkili birimlerle kuracağı ilişkileri hızlandırmak ve alınması gereken belge sayısını en aza indirmek adına ilgili idare tarafından danışmanlık hizmeti verilmektedir.

³ Bölgesel yatırım projesi - Gagauz Yeri Özerk Bölgesinde en az 5 milyon MDL tutarında (265-270 bin ABD Doları) ve en az 10 kişiye istihdam sağlayacak bir projeyi ifade etmektedir.

Ayrıca, Gagauzya’da faaliyet gösteren, ulusal ekonomide o yıl için öngörülen ortalama aylık ücretin % 50’sinden düşük olmamak kaydıyla 5-20 kişiye istihdam yaratan, devlet bütçesine borcu olmayan ve yarattığı istihdamı en az iki yıl sürdürmeyi taahhüt eden işverenler istihdam ettiği kişi başına 20.000 MDL (yaklaşık 1.000 Avro) tutarında teşvik için başvurabilir.

III. MOLDOVA’DAKİ TÜRK YATIRIMLARI

A. Önde Gelen Yatırımlar ve Sektörler Hakkında Bilgilendirme

Moldova’ya yönelik Türk yatırımcılarının ilgisi 1990’ların başlarına dayanmaktadır. Eylül 2021 itibarıyla, Kamu Hizmetleri Ajansı’nın kayıtlarında kısmen veya tamamen Türk sermayeli şirket sayısı 1.154 olarak görülmektedir. Bununla birlikte, söz konusu firmaların önemli bir kısmı bugün itibarıyla faal değildir.

Çeşitli büyüklükteki Türk firmalarının Moldova’ya yaptığı toplam yatırım miktarı 300 milyon ABD Doları seviyesinin üstündedir. Diğer taraftan, söz konusu yatırımların önemli bir kısmı üçüncü ülkeler üzerinden gelen sermaye olduğu için, Moldova kayıtlarında ülkemiz yabancı yatırımcılar arasında önde gelen ülkeler arasında gözükmemektedir.

Moldova’daki en büyük yatırımlarımız gıda-içecek, AVM işletmesi, müteahhitlik, hastane işletmesi, bilgi ve iletişim, tekstil ve konfeksiyon üretimi, konaklama ve yiyecek hizmetleri, eğitim hizmetleri sektörlerinde yoğunlaşmış bulunmaktadır:

Summa Turizm Yatırımcılığı A.Ş. Moldova’da faaliyet gösteren en büyük Türk yatırımcısı ve müteahhit firması durumundadır.

Firmanın ve ortaklarının öne çıkan yatırımları arasında Moldova’nın ilk ve halen tek modern alışveriş merkezi olan “MallDova” alışveriş merkezi (Fiba Holding ortaklığı ile), Moldova’nın ilk tam teşekküllü özel hastanesi olan “Medpark” hastanesi, Moldova’nın en iyi otelleri olan “Radisson Blu Leograd” ve “Courtyard by Marriott Chisinau” otelleri, “Heritage” özel okulu, “Chişinău Arena” çok fonksiyonel spor merkezi ile “Crown Plaza” ve “Crown Plaza Park” konut kompleksleri gösterilebilir.

Anadolu Efes Biracılık ve Malt Sanayi A.Ş. bünyesinde yer alan Hollanda tescilli Efes Breweries International B.V. 2003 yılında Moldova’nın en büyük içecek üreticisi olan Vitanta Intravest’in hisselerinin % 96,5’ini satın alarak Moldova piyasasına giriş yapmıştır. Şirket bira üretiminin yanı sıra, Moldova piyasasında çeşitli marka biraların distribütörlüğünü yapmakta, ayrıca soğuk içecek piyasasında da önemli bir paya sahip bulunmaktadır. Şirket, Moldova bira piyasasının yaklaşık % 70’lik kısmını elinde bulundurmaktadır.

Asena Tekstil S.R.L. firması 2001 yılında, Moldova’nın Gagauz Yeri Özerk Bölgesi’nde kurulmuş, % 100 Türk sermayeli bir hazır giyim üreticisidir. Şirketin hepsi Gagauz Yeri’nde olmak üzere dört fabrikasında toplam yaklaşık 1.600 kişiye istihdam sağlanmaktadır.

1998 yılında iki çeşit bisküvi üretimi ile faaliyete başlayan **Nefis SRL** firması, bugün yüzlerce çeşit şekerleme, bisküvi, çikolata çeşitleri ile 30’dan fazla ülkeye ihracat gerçekleştiren, 400 kişiye istihdam sağlayan Moldova’nın en çok tanınan markaları arasında ön sıralarda yer almaktadır.

2009 yılında **Met Sa Produce Impex SRL** olarak Moldova’nın Drochia bölgesinde üretime başlayan firma, son teknoloji ile donatılmış üretim tesisinde “De Drochia” markası ile peynir ve tereyağı üretimi yapmaktadır.

B. Türk Yatırımcıların Karşılaştıkları Sorunlar

İşadamlarımızın karşılaştığı başlıca sorunlar arasında; gümrüklerde yaşanan sorunlar, işçi bulmak konusundaki sıkıntılar, bürokratik engeller ve denetimler gelmektedir.

Gümrüklerde Yaşanan Sorunlar:

Ülkemiz menşeli ürünlerin Moldova Gümrüklerinden geçişi sırasında yaşanan temel sorunlar aşağıda sıralanmaktadır:

- (1) Türkiye menşeli ürünler, AB ve BDT ülkelerinden gelen tırlara kıyasla çok daha fazla kırmızı ve sarı hatta yönlendirilmektedir.
- (2) Sarı ve kırmızı hatlara yönlendirilen araçlar beraberindeki eşya için ihracata yönelik gümrük beyannamesinin aslı ya da Gümrük İdarelerimiz tarafından onaylanmış örnekleri, Türkiye'deki tedarikçi ya da üretici firma ile yapılan sözleşmeler, bu firmalar ile yapılan yazışmalar, bu ürünlere ilişkin fiyat listesi vb. belge ve bilgiler ibraz edildiği halde, ithal edilecek eşyalara ilişkin beyan edilen değerler, düşük olduğu gerekçesiyle Gümrük İdareleri tarafından kabul edilmemekte ve ithalatçı firmalar daha yüksek değerler beyan etmeye zorlanmaktadır.
- (3) Gümrük değerlemesi; referans fiyatlar, internet üzerinden elde edilen perakende fiyatlar, Moldova iç pazarı fiyatları, üçüncü ülkelerden ithal edilen fiyatlar, aynı ya da benzer nitelikte olmayan ürünlerin fiyatları ya da bunlara benzer uygun olmayan yöntemler kullanılarak gerçekleştirilmekte, bunun sonucu olarak ürünün gerçek ithal değerinin çok çok üstünde ithal değerleri belirlenmektedir.

Yukarıda belirtilen sorunlar nedeniyle, ülkemiz menşeli ürünlerin Moldova pazarına giriş maliyetleri önemli ölçüde artmakta ve ürünlerimizin ithalat süreci uzamaktadır. İthalatçılar, ülkemizden ithal edecekleri ürünlerin gerçek ithalat maliyetini hesaplayamamakta, bu belirsizlik ve gümrüklerde olması gerekenden çok daha yüksek olarak ödenmek zorunda kalınan vergiler ise ithalatçıları farklı ülkelere ürün tedarik etmeye yönlendirmektedir. AB ve BDT ülkeleri menşeli ürünlere kıyasla ülkemiz menşeli ürünlere yönelik bu haksız uygulamalar, ülkemizin Moldova'ya yönelik ihracatına zarar vermektedir.

İşgücü Temini

Moldova'da faaliyet gösteren orta ve büyük ölçekteki firmaların en önemli sorunlarından biri de, işgücü temininde yaşanan sıkıntılardır.

Moldova, temel olarak ülkede ortalama maaş düzeyinin düşük olması nedeniyle sürekli bir şekilde yurtdışına göç vermektedir. Net 400-450 ABD Doları seviyesinde bir maaş ile geçinmeye çalışmak yerine pek çok kişi başta Rusya, İtalya, İngiltere, Fransa ve diğer AB ülkeleri üzere yurtdışına çalışmaya gitmeyi tercih etmektedir.

Şirketler, ayrılan işçilerin yerine yenilerini bulmakta sorun yaşamakta, yeni işçi bulmak için daha uzak mesafelere servis hizmeti sağlamak zorunda kalmakta, yeni işçilerin eğitimi ve işe uyumu için ilave masraflara katlanmak durumunda olmakta ve tüm bunların sonucu olarak hem işlerini büyütememe (ya da küçülme) sorunu ile karşılaşmakta hem de işgücü maliyetleri artmaktadır.

IV. MOLDOVA'DAKİ DİĞER ÜLKELERİN YATIRIMLARI

Ülkelerin bankacılık sistemi kanalıyla ihraç ve ithal edilen sermayelere ilişkin verileri genellikle merkez bankaları tarafından tutulmakta ve her yıl yayımlanması için IMF ile paylaşılmaktadır. 2020 yılı sonu itibarıyla doğrudan yabancı sermaye yatırımlarına ilişkin IMF verilerine göre Moldova'ya yönelik olarak gerçekleştirilen yatırımların stok değeri yaklaşık 4,15 milyar ABD Doları değerindedir.

2020 yılı sonu itibarıyla Moldova'ya gelen doğrudan yabancı yatırımlarda ilk 5 ülkenin payını gösteren tablo aşağıda sunulmaktadır.

2020 yılı Doğrudan Yabancı Sermaye Yatırımı

Ülke Adı	Doğrudan Yatırım Miktarı (Milyon \$)	%
Rusya Federasyonu	823	19,8
Kıbrıs	717	17,3
Hollanda	415	10,0
Romanya	382	9,2
Almanya	216	5,2
TOPLAM	4,148	100

Kaynak: [International Monetary Fund](#)

Diğer taraftan, Moldova Merkez Bankası'nın (BNM) verilerine göre, 2021 yılsonu itibarıyla doğrudan yabancı yatırım hacmi 2020 yılsonuna göre % 1,1 oranında artarak 4 milyar 800,73 milyon ABD dolarına çıkmıştır.

BNM'nin verilerine göre; öz sermaye yatırımları 2020 yılına göre % 2,6 oranında artarak 2021 yılsonu itibarıyla 2 milyar 884,85 milyon ABD doları, borçlanma araçları yatırımları ise % 1 oranında azalarak 1 milyar 915,88 milyon ABD Doları olarak gerçekleşmiştir.

Bölgesel dağılımına göre incelendiğinde; doğrudan yabancı yatırımların % 85,9'unun (2 milyar 477,01 milyon ABD Doları) AB ülkelerinden (Büyük Britanya hariç), % 0,8'inin BDT ülkelerinden (24,27 milyon ABD Doları) ve % 13,3'ünün (383,57 milyon ABD Doları) diğer ülkelere yapıldığı görülmektedir.

Sektörel dağılımına göre bakıldığında ise; doğrudan yabancı yatırımların % 31,7'sinin bankacılık ve sigortacılık faaliyetlerine, % 25,4'ünün toptan ve perakende ticaret ile motorlu kara taşıtlarının onarım faaliyetlerine, % 20'sinin imalat sanayine, % 5,2'sinin bilgi ve iletişim sektörüne, % 5,1'inin gayrimenkul faaliyetlerine, %3,7'sinin ulaştırma ve depolamaya, % 2,7'sinin inşaata, % 2,6'sının elektrik, gaz, buhar ve iklimlendirme üretimi ve dağıtımına ve % 6,5'inin diğer sektörlerle yapıldığı ortaya çıkmaktadır.

BNM'nin verilerine göre bankacılık sektöründe en büyük yatırımlar; Bulgaristan, Hollanda, Büyük Britanya, Macaristan, İtalya, Almanya, Romanya, Avusturya, Yunanistan ve Irak'tan yapılmış olup, diğer sektörlerde öne çıkan yatırımcı ülkeler arasında; Kıbrıs, Hollanda, Romanya, Fransa, Rusya, Avusturya, Büyük Britanya, Almanya, İsviçre ve Ukrayna yer almaktadır.

V. YATIRIMCILAR İÇİN YARARLI BİLGİLER

A. Faydalı Linkler

www.kisinev.be.mfa.gov.tr – T.C. Kışinev Büyükelçiliği

www.ticaret.gov.tr/yurtdisi-teskilati/avrupa/moldova/genel-bilgiler - Kışinev Ticaret Müşavirliği

www.aipa.md – Moldova Tarım Müdahale ve Ödemeler Kurumu

www.anofm.md - Moldova İstihdam Ajansı

www.asp.gov.md - Kamu Hizmetleri Ajansı

www.bma.gov.md - Moldova İçişleri Bakanlığı Göç ve İltica Bürosu

www.bnm.md - Moldova Merkez Bankası

www.chamber.md - Moldova Ticaret ve Sanayi Odası

www.cnam.md - Moldova Sağlık Sigorta Kurumu

www.cnas.md - Moldova Sosyal Sigorta Kurumu

www.customs.gov.md - Moldova G mruk Servisi
www.econutag.md - Gagauz Yeri  zerk Bölgesi Ekonomik Kalkınma ve Turizm Genel Müdürlüđü
www.finantare.gov.md – Başbakanlık, Kalkınma Konseyi
www.justice.gov.md - Moldova Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı
www.invest.gov.md – Moldova Yatırım Ajansı
www.mai.gov.md – Moldova İçişleri Bakanlığı
www.mei.gov.md - Moldova Ekonomi ve Altyapı Bakanlığı
www.odimm.md – Moldova KOBİ Geliştirme Kurumu
www.sfs.md - Moldova Vergi Servisi
www.statistica.gov.md – Moldova Ulusal İřtatistik Bürosu
www.trade.gov.md - Moldova Dış Ticaret Portalı

B. Ulaşılabilecek Hukuki& Mali Danışmanlık Şirket ve Bürolarına İlişkin Bilgiler

Moldova’da sorun yaşayan firmalarımızın hukuk danışmanlığı alabileceği firmaların bilgileri aşağıda gösterilmektedir:

Firma Unvanı	Adresi	Tel.	e-posta adresi	Internet adresi
Law Firm ‘‘Turcan Cazac’’	str. A. Puskin, 47/1, of. 5 A, Chisinau	+373 22 212 031 +373 22 226 113	turcan@turcanlaw.md	www.turcanlaw.md
Koluman Law SRL	IPTEH Business Center, Stefan cel Mare Bd. 65, 7. Kat, No:712, Chisinau	+373 22 667 199	info@koluman.av.tr	www.koluman.av.tr
TGM Consultancy SRL	Str. Mitropolit Varlaam 75, of.17, Chisinau Str. Al. Mateevici 54, of.2, Chisinau	+373 69 91 29 29	tmgconsultancy.2018@gmail.com	www.tmgconsultancy.md
Gladei & Partners Legal Consultants	str. Vlaicu Pircalab, 63 (Sky Tower), Suit 10D Chisinau	+373 22 240 577	office@gladei.md	www.gladei.md
A.C.I. Partners Tax & Accounting SRL IM	bd. Stefan cel Mare, 65, of. 806, mun.Chisinau	+373 22 279 323	office@aci.md	www.aci.md
Associated Lawyers Firm ‘‘Corect’’	str. Mitropolit Banulescu Bodoni, 53A, Chisinau, Moldova	+373 69 105 693	baacorect@gmail.com	www.baacorect.md
Tuhari & Partenerii	str. Petru Rares, 36 of. 140 mun.Chisinau,	+373 22 830 046	igor.tuhari@tplaw.md	www.tplaw.md
Pricewaterhouse Coopers Audit SRL	str. Maria Cibotari, 37, mun. Chisinau	+373 22 251 700	maria.cenusa@ro.pwc.com	www.pwc.com/md
Madan Orbis Lex Law Office	Str.Puskin , 24,of.53, Chisinau	+373 79 770 775	info@madanlex.md	www.madanlex.md
Vernon David SRL ICS	str. Alexandru cel Bun, 49, etaj. 3 Mun. Chisinau	+373 22 260 922	office@vdalegal.com	www.vdalegal.com
Brodsky Uskov Looper Reed & Partners	str. M. Kogalniceanu, 17, Chisinau	+373 22 210 055 +373 22 232 324	info@bulr.com	www.bulr.com
Biroului Asociat de Avocați ‘‘Nagacevschi ři Partenerii’’	str. V. Pircalab, 2 of. 13, mun. Chisinau,	+373 22 274 161 +373 22 260 937	LHR@mtc.md	www.bnp.md
Schoenherr Attorneys at Law Schoenherr SRL	Str. Alexandru Lapusneanu 3, mun. Chisinau	+373 22 240 300	office.moldova@schoenherr.eu	www.schoenherr.eu
Biroul Asociat de Avocati ‘‘A. Dodi & Gh. Iudin’’	Alexandru cel Bun Street 7, of. 312, Chisinau	+373 22 232 254	gh.iudin@avocati.md a.dodi@avocati.md	www.avocati.md

Moldova’da mali danışmanlık hizmeti veren firmaların bilgileri aşağıda g sterilmektedir:

Firma Unvanı	Adresi	Tel.	e-posta adresi	Internet adresi
Audit-Exact SA	str. Tighina, 49/3, of. 46, Chisinau	+373 22 270 404 +373 22 272 445 +373 22 888 040	audit_exact@yahoo.com	www.audit.md
Audit-Concret SA	str. Mitropolit Banulescu Bodoni, 45, of. 304, Chisinau	+373 69 123 314	auditconcret@yahoo.com	www.audit-concret.md
Audit Data SRL	Pietrariei str. 19A, 1st floor, of. nr. 2,3,4 (vis-a-vis the Circus) Chisinau	+373 69 184 328 +373 79 523 689 +373 67 417 943 +373 60 014 341	info@audit-data.md	www.audit-data.md
DC Contabilitate SRL	str. Alexandru cel Bun, 126/1, Chisinau	+373 68 036 668 +373 79 229 979	info@contabilitatea.md	www.contabilitatea.md
Ducont Consulting SRL	-str. Alba Iulia 21, of. 1, Chisinau -str. M. Kogalniceanu 66, Chisinau	+373 22 00 22 44	info@ducont.md	www.ducont.md
First Audit International SA	bd. Moscovei, 15/7, of. 201-203	+373 22 213 452 +373 22 605 874	office@fai.md	www.fai.md
Moldauditing SRL	str. Alexei Mateevici, 84/1, Chisinau	+373 22 232 551	office@moldauditing.md	www.moldauditing.md

Business Consulting Institute	Str. M. Eminescu, nr. 27, of. 1, Chișinău	+373 22 855 080	office@bci.md	www.bci.md
Brodsky Uskov Looper Reed & Partners	str. M. Kogalniceanu, 17, Chisinau	+373 22 210 055 +373 22 232 324 +373 22 843 108	info@bulr.com	www.bulr.com
Ernst & Young SRL	str. Alexandru cel Bun, 51 MD2012, Chisinau	+373 22 214 040	ey.office@md.ey.com	www.ey.com/md
Pricewaterhouse Coopers Audit SRL	str. Maria Cibotari, 37 MD2012, Chisinau	+373 22 238 122	maria.cenusa@ro.pwc.com	www.pwc.com/md